

РЕЦЕНЗИЯ

**от проф. д-р Иван Величков Иванов – професор в
Европейския политехнически университет**

на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление
3.7. Администрация и управление
(Икономика и управление – Интегрирано регионално развитие)

Настоящата рецензия е съобразена с изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България, раздел трети, чл. 26, ал. 3 и Вътрешните процедурни правила за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности във ВСУ „Черноризец Храбър“.

В конкурса за „доцент“, обявен в Държавен вестник, бр. 103 от 23.12.2011 г. и в сайта на ВСУ „Черноризец Храбър“ за нуждите на катедра „Администрация и управление“ към факултета „Международна икономика и администрация“, като кандидат участва гл. ас. д-р Кремена Георгиева Андонова.

1. Кратки биографични данни

Познавам кандидатът за „доцент“ от няколко години при контактите на двете катедри по публична администрация. Кремена Андонова е родена на 15 януари 1976 г. След завършване на средното си специално профилирано обучение по математика и английски език, тя става „бакалавър“ и „магистър“ по икономика и управление на строителството, а през 2003 г. завършва и магистратура по публична администрация със специализация по „Териториална администрация“. През 2010 г. придобива във ВСУ „Черноризец Храбър“ и степента „Доктор“ по икономика и управление.

Трудовата и професионалната си дейност започва през 1996 г. в търговията, а от 2001 г. и до сега е на преподавателска работа във

ВСУ „Черноризец Храбър“. За този десет годишен период Кремена Андонова е много активен и продуктивен специалист. Активна и дейна е и нейната организаторска работа като координатор по проекти и мероприятия на университета. Придобива и пет сертификата за участия и специализации.

2. Общо описание на представените материали

Кандидатът Кремена Г. Андонова участва в конкурса със следната научна продукция:

- монография - 1 бр.
- учебници - 1 бр.
- студии - 1 бр.
- статии у нас - 17 бр.
- статии в чужбина - 6 бр.
- участия в проекти - 6 бр.

Не се налага класифициране на оценяваната продукция по вид, значимост и място на публикуване, но цитиранията им са 12, в различни и сериозни публикации. Тя вече се ползва с име и уважение по избраното и разработвано направление сред научните среди.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

3.1. Учебно-педагогическа дейност

Кандидатът за заемане на академичната длъжност „доцент“ д-р Кремена Георгиева Андонова е титуляр преподавател по четири задължителни дисциплини от бакалавърския курс и по две за образователно-квалификационна степен „магистър“.

За всичките тях има разработени лекционни курсове, като използва нововъведения в методите на преподаване, т.е. всички лекционни курсове се изнасят и предоставят на студентите под формата на презентационни материали. Специално внимание се отделя и на извънаудиторната заетост като се провеждат занимания в практически среди и се организират теренни проучвания.

Кремена Андонова участва в съавторство при издаване на учебника по Икономика на публичния сектор и има презентации на тази тематика по 26 теми.

Кандидатът за доцент е бил научен ръководител и на много дипломанти, провеждал е практическо обучение на студенти.

Всичко това е една сериозна база и претенция сега за педагогическа хабилитация.

3.2. Научна и научно-приложна дейност

Кандидатът гл. ас. д-р Кремена Андонова участва в конкурса за „доцент“ с вече посочените монография, студия, учебник, учебни пособия, статии и доклади.

Като цяло, разработените научни продукти са по професионално научно направление 3.7. Администрация и управление (Икономика и управление). Изброените трудове са непосредствено свързани с научната специалност и тематичната област на конкурса, поради което се приемат без изключение.

В тематично отношение трудовете и проведените изследвания дават ясна представа за научните интереси на кандидата и позволяват да се направи преценка, че те са ясно фокусирани към 4 основни и взаимно свързани проблеми – тематични области или направления:

- интегрирано регионално развитие;
- инвестиции и регионално развитие;
- местна конкурентоспособност в контекста на регионалното развитие;
- икономика на публичния сектор.

Основните резултати от научните изследвания в първото направление по проблемите на интегрираното регионално развитие са представени в монографичната разработка на автора и в две статии в национални научни издания.

Мотивите за избор на темата на монографичното изследване се обуславят от съвременния дебат относно регионалната политика, който се насочва към нейните предимства като интегриран подход за осъществяване на ефективни въздействия. Прилагането на този подход на практика осигурява свързване на различни сфери (направления) на общественото развитие, на основата на което се формира подходящата рамка за интегрирани решения, чрез което се генерират и определени добавени ефекти.

Тези актуални измерения на проблематиката провокират насочването на предметния обхват на монографичното изследване към проучване на европейската визия и националните възможности за формиране на подходящата платформа за реализация на политики за интегрирано регионално развитие. Обект на изследване в посочените трудове са теоретичните и приложните аспекти на интегрираното регионално развитие.

Предлага се актуален прочит на теоретичните възгледи за разглежданата проблематика. Анализира се специфичният понятиен апарат в тази сфера, който в голямата си част е дискуссионен (регион, регионализъм, регионализация, регионално развитие, интегрирано регионално развитие, регионални различия). Направена е авторова интерпретация на интегрираното регионално развитие и свързаните с него основни понятия. Изведени са обективни фактори, които го определят, цели, които преследва, възможни инструменти за реализация (трудове № I-1 и № II-16 от списъка с публикации).

Доказва се необходимостта и целесъобразността от прилагане на интегриран подход към съвременните предизвикателства на регионалното развитие. Идентифицирани са подходящи области за реализация на интегрирани политики за развитие, на основата на проучени европейски практики в тази сфера (трудове № I-1 и № II-13 от списъка с публикации).

На основата на ретроспективен и системен анализ на регионалната политика в България е направена комплексна оценка на интегрираната платформа за регионално развитие. Обоснована е необходимостта от по-нататъшното доразвиване и взаимно обвързване на системните ѝ компоненти – институционална организация, райониране, стратегическо планиране, териториално сътрудничество (труд № I-1 от списъка с публикации).

Аргументирана е тезата, че необходимият фундамент за интегрирано регионално развитие се осигурява от прилагането на инструментариума на стратегическото развитие. На базата на проблемен анализ на стратегическото планиране на регионалното развитие в ретроспективен и перспективен план са разкрити потребностите от формулиране на интегрирани решения, ангажиращи разнообразни ресурси, институции и политики, чрез постигане на координация на всички политически и експертни равнища (труд № I-1 от списъка с публикации).

Систематизирани са координационните и субординационните механизми за постигане на интегрирано стратегическо планиране на регионалното развитие. Обосновани са потребностите от действена координация за постигането на единна логическа обвързка между поетите задължения в наднационален план, националните приоритети за комплексно развитие, регионалните потребности на социално-икономическото и пространственото развитие.

В резултат на направените проучвания се достига до следните изводи:

- Реализация на интегрирани политики за развитие е предизвикателна задача – изисква координация и огромна съгласувателна работа, но позволява създаването на широка платформа за обсъждане и формулиране на

стратегически решения, които ангажират разнообразни ресурси, институции и политики.

В направлението **инвестиции и регионално развитие** са представени 13 статии, 2 от които публикации в чужбина.

Част от научно-изследователските интереси на автора са насочени към глобализацията и регионализацията на икономиката и инвестиционната дейност, както и към тяхното многоаспектно влияние върху съвременното икономическо и социално развитие на национално и регионално равнище.

Изследвани са заплахите за България като страна с ограничен икономически потенциал, в контекста на глобализация и европеизация на социално-икономическото развитие. Високата „отвореност“ на българската икономика я прави особено уязвима спрямо разнообразните кризисни процеси, които протичат в световното стопанство. Очертани са предизвикателствата в това отношение, които основно се свързват със способността за разработване и последователно провеждане на стратегия и политика за адаптиране на националната икономика към изискванията на глобалната конкуренция, за минимизиране на социалните издръжки на глобализацията, за реструктуриране на националния стопански комплекс с оглед по-ефективно участие на страната в международния икономически обмен. Изведено е стратегическото значение на инвестициите – не само като финансов ресурс, но и като носител на съвременни технологии, на модерен организационен и управленски опит. Инвестициите са необходими за превръщането на България в равностоен участник на европейския и глобалния пазар, предлагащ конвертируема и конкурентоспособна продукция (трудовете № II-1 и № II-3 от списъка с публикации).

Доказана е необходимостта и целесъобразността от прилагането на териториално-отрасловия подход в процеса на стратегическо управление на инвестициите в България, осигуряващ единство на

териториалната и отрасловата логика. Обоснована е необходимостта в процеса на стратегическо управление на инвестициите в България да се отчитат не само възможностите за привличане и удовлетворяване на потребностите на напредничавите технологии и компании, но и готовността, способността на територията да приеме нови форми и инвестиционни потоци. Това налага допълване на отрасловата логика на инвестиционната политика с пространствено-териториалната логика. Аргументирана е авторовата теза, че прилагането на териториално-отрасловия подход допълва възможностите за изготвяне на комплексна оценка на инвестиционни проекти, защото подчинява приемането на инвестиционните решения на важни икономически, екологични, социални, отрасли и териториални параметри (труд № III-2 от списъка с публикации).

Проведено е собствено изследване на пространствената конфигурация на капитала в отделни региони на България, на основата на което са очертани особеностите в териториалното разпределение на инвестициите и регионалното развитие. Оценена е инвестиционната дейност в Северозападния район на България чрез анализ на концентрацията на капитал на територията на района, определена чрез абсолютните и относителните зависимости на инвестициите, както и динамичното им развитие спрямо останалите райони в България. Доказана е ниската степен на капитализация на Северозападния район, на базата на извършения регионален анализ при изследването на характера на инвестиционните дейности по области в района (труд № II-5 от списъка с публикации).

Въз основа на проучване на степента на капитализация на територията на Варненска област и съставните ѝ общини за периода 2000 – 2008 г. са оценени ефектите от развитието на световните кризисни процеси за България и социално-икономическото развитие на българските региони. В резултат на това се достига до изводите, че

едновременно с ограничаването на достъпа до инвестиционен ресурс се запазва териториалното разпределение на инвестициите, което води до задълбочаване на регионалните диспропорции при акумулирането на инвестиции в бъдеще, а оттам и до нарастване на заплахите и предизвикателствата пред регионалното развитие на България (труд № II-12 от списъка с публикации).

В третото основно направление, обобщаващо публикационната дейност на автора – местна конкурентоспособност в контекста на регионалното развитие, са представени общо 8 статии, 3 от които публикувани в чуждестранни издания.

Изследвани са проблемите на конкурентоспособността, като един от факторите за растеж и условие за оцеляване във все глобализиращият се свят. Като един от актуалните проблеми на развитието се определя въпросът за установяване и поддържане на жизнеспособни регионални стопанства, които да „работят“ за генериране на нови възможности и избягване на провалите, свързани със задълбочаване на слабостите и различията в регионалното развитие. Аргументирана е изследователската теза, че публичното управление – в лицето на регионалните и местни власти, чрез използването на различни пазарно допустими лостове може да влияе директно и индиректно върху конкурентоспособността на регионалните стопанства, като създава необходимата политическа, управленска и институционална среда. Във връзка с това в периметърът на авторските изследвания попадат проблемите за разработване и обосноваване на управленски модел, интегриращ ключовите зони и най-важните направления за подкрепа на местната конкурентоспособност (труд №III-1 от списъка с публикации).

Систематизиран е управленски инструментариум на местната власт за моделиране на бизнес среда (труд №II-8 от списъка с публикации). Обосновани са предимствата и критичните точки при

прилагането на: управлението на общинската собственост, регионалния маркетинг, инвестициите в инфраструктура и човешки ресурси, институционалното взаимодействие и координация, като действени инструменти за подобряване качеството на регионалната бизнес среда и за поощряване на регионалното развитие.

Проучена е връзката между удовлетворяването на целите на общинското развитие (целенасочено и устойчиво стратегическо развитие, формиране на висок жизнен стандарт на населението, поддържане и изграждане на функционална околна среда и качествена инфраструктура) и етапното развитие на общинската собственост (труд №II-1 от списъка с публикации). Изследователските предизвикателства пред автора са свързани основно с обогатяване на научните изследвания в областта на управлението на общинската недвижима собственост, които са фокусирани предимно върху правния, устройствения и икономическия анализи.

Един от акцентите в публикационната дейност на автора е анализът на критичните точки при реализацията на регионалния инвестиционен маркетинг, които очертават проблемното поле за използването му като действителен инструмент за подобряването на конкурентоспособността и подем в регионално развитие. Достигнато е до изводи за възникващи отговорности на органите на регионалното развитие по отношение на реализирането на действия в тази сфера. Проучени са характера и спецификите на функционалното и институционалното взаимодействие между субектите на регионалното развитие, от гледна точка на необходимостта за съвместяване на техните разностранни икономически интереси. Идентифицирани са най-важните условия за подкрепа на регионалната конкурентоспособност, а именно: висока производителност, предприемачество и иновации, конкурентни пазари, регулаторна среда, човешки капитал.

Резултатите от научните изследвания на гл. ас. д-р Кремена Андонова в областта на **икономиката на публичния сектор** са представени в 2 публикации – 1 учебник и 1 студия. Учебникът „Икономика на публичния сектор“ е разработен в помощ на студенти, специализанти и докторанти при изучаване на дисциплината „Икономика на публичния сектор“, която според утвърдения Учебен план на специалността „Публична администрация и мениджмънт“ е сред задължителните дисциплини.

В курса са намерили място главните проблеми на темите от учебната програма, като материалът е разработен в съответствие със съвременните научни възгледи на икономическата теория. Книгата има за цел да даде представа за основите на Теорията на икономиката на публичния сектор. Специално внимание е обърнато на основните понятия и закономерности, на икономическите механизми, а също и на актуалните проблеми на икономиката на публичния сектор. За по-задълбочено навлизане в материята е посочена специализирана литература.

Самостоятелно от гл. ас. д-р Кремена Андонова са разработени темите по проблемите на: макроикономическия кръгооборот и измерители; макроикономическото равновесие; разходите, доходите и производството; икономическия цикъл, безработицата и инфлацията; теориите на заетостта и на икономическия растеж; неравенството в разпределението на доходите; социалните програми; концесиите и обществените поръчки в публичния сектор; приватизацията на публичната собственост.

3.2. Във връзка с научноизследователската и внедрителската дейност, които Кремена Андонова има:

а) участие в научноизследователски проекти – Проект на „Министерство на държавната администрация и административната реформа (по обществена поръчка) за обучение на държавни служители

и експерти в многомодулните специализации по публична администрация по следните тематични направления: „Управление на администрацията“, „Организация на административната дейност и процеси“, „Европейска административна практика“ – в периода 2006 – 2009 г.

б) участия с доклади:

- ◆ в международни научни форуми – 11;
- ◆ в национални научни форуми – 4.

в) членства в професионални организации:

- ◆ Мрежа на институтите и училищата по публична администрация за Централна и Източна Европа (NISPAcee);
- ◆ Световна асоциация на училищата и институтите по администрация (IASIA).

г) научни и научно-приложни разработки – „Стратегия за развитие на област с административен център гр. Варна за периода 2005 – 2015 г., Раздел 1.9. „Териториално-урбанистична структура“, в екип с експерти от Областна администрация – Варна, В., 2005.

3.4. Приноси (научни, научно-приложни, приложни)

По-съществени научни, научно-приложни и приложни приноси, обобщени и конкретизирани към съответните рецензионни трудове могат да се формулират като:

1. На базата на систематизация на теоретичните виждания и дискусии по отношение на регионалната проблематика е направена авторова интерпретация на интегрираното регионално развитие и свързаните с него основни понятия. Изведени са обективни фактори, които го определят, цели, които преследва, възможни инструменти за реализация (публикации I-1, II-16, II-3).

2. Доказана е необходимостта и целесъобразността от прилагане на интегриран подход към съвременните предизвикателства на регионалното развитие. Идентифицирани са подходящи области за

реализация на интегрирани политики за развитие, на основата на проучени европейски практики в тази сфера (публикации I-1, II-13).

3. На основата на ретроспективен и системен анализ на регионалната политика в България е направена комплексна оценка на интегрираната платформа за регионално развитие. Обоснована е необходимостта от по-нататъшното доразвиване и взаимно обвързване на системните ѝ компоненти – институционална организация, райониране, стратегическо планиране, териториално сътрудничество (публикация I-1).

4. Аргументирана е тезата, че необходимият фундамент за интегрирано регионално развитие се осигурява от прилагането на инструментариума на стратегическото развитие. Разкрити са потребностите от формулиране на интегрирани решения, ангажиращи разнообразни ресурси, институции и политики, чрез постигане на координация на всички политически и експертни равнища (публикация I-1).

5. Систематизирани са координационните и субординационните механизми за постигане на интегрирано стратегическо планиране на регионалното развитие. Обосновани са потребностите от действена координация за постигането на единна логическа обвързка между поетите задължения за наднационален план, националните приоритети за комплексно развитие, регионалните потребности на социално-икономическото и пространственото развитие (публикация I-1).

6. Изведени са актуални проблеми при управлението на държавната и общинската собственост, на основата на което са формулирани препоръки за рационализиране и усъвършенстване на управленските решения в тази сфера (публикации I-2, II-11, III-4).

7. Обоснована е необходимостта от прилагане на стратегически и програмен подход при управлението на собствеността в публичния сектор. Структурирани са условни етапи в процеса на планиране, като

е изяснена необходимостта от осъществяване на стратегическо съответствие на дейностите по управление на собствеността в публичния сектор и социално-икономическата политика за развитие на национално и общинско равнище (публикации I-2).

8. Проведено е собствено изследване на пространствената конфигурация на капитала в отделни региони на България, на основата на което са очертани особеностите в териториалното разпределение на инвестициите, регионалната конкурентоспособност и развитие (публикации II-5, II-12, III-3).

9. Систематизиран е управленски инструментариум на местната власт за моделиране на бизнес средата. Обосновани са предимствата и критичните точки при прилагането на: управлението на общинската собственост, регионалния маркетинг, инвестициите в инфраструктура и човешки ресурси, институционалното взаимодействие и координация, като действени инструменти за регионално развитие (публикации II-2, II-8, II-9, II-10, II-11, III-4). С научни приноси са публикации, 1, 2, 4, а с научно-приложни приноси – 3, 5, 6, 7, 8, 9.

4. Оценка на личния принос на кандидата

Нямам непосредствени впечатления от учебната работа на кандидата, но неговата професионална изява, както и заеманите позиции в академичната общност ми дават основание за позитивна оценка на професионалното му и лично развитие. Намирам изложената информация в приложените документи за участие в конкурса за вярна и считам, че не е необходимо в рецензията да повтарям данните от тях.

Считам, че рецензираните трудове съдържат актуални, оригинални научни, научно-приложни и приложни приноси, приложими в теорията на икономиката на публичния сектор и най-вече на регионалното развитие. Представените научни трудове са лично дело на автора. Съгласието на съавторите за тяхното включване

в справката е потвърдено с Декларация, с която е приет принципа на равнопоставеност на съавторите в трудовете и публикациите.

Кандидатът в конкурса е назначен на постоянен трудов договор и към момента заема длъжността „главен асистент“ в катедра Администрация и управление на ВСУ „Черноризец Храбър“. Научната й продукция и постижения на Кремена Г. Андонова формираха у мен впечатлението за един теоретично много добре подготвен изследовател, който приема и успешно се справя с предизвикателствата на анализирането на нови аспекти в областта на публичната администрация и демонстрира висока ангажираност към учебния процес.

5. Критични бележки

Наред с положителните страни в рецензираните трудове могат да се отбележат следните препоръки:

1. Отделни тези в интегрираното регионално развитие, които безспорно са нови и оригинални, би могло да се детайлизират и доразвият.

2. На основата на доказания траен интерес и капацитет за задълбочено анализиране на проблемите, свързани с регионалното развитие, може да се препоръча в бъдеще кандидатът да отдели време за изследване на връзката между тази тематика и устойчивия икономически растеж.

3. Препоръчително е натрупаният опит на кандидата от участието му в практически занятия и научно-изследователски проекти, особено по нови и малко разработени у нас теми, да се обективира в научни разработки. Проблемите на избраното от Кремена Андонова научно направление могат и трябва да получат приоритет в бъдещата й работа.

Тези бележки и препоръки не променят положителната оценка за приносите, отразени в трудовете на кандидата.

6. Лични впечатления

Тематиката и съдържанието на представената за рецензиране научна продукция ми дават основание да направя извода, че Кремена Георгиева Андонова е провела задълбочени изследвания в направление „икономика на публичния сектор и конкретно на „интегрирано регионално развитие“. Положителен е стремежът на кандидата за продължаване на изследванията в научното направление и разширяване на спектъра от изследваните проблеми.

Това ми дава основание да твърдя, че д-р Кремена Г. Андонова се развива и утвърждава като един от водещите специалисти в областта на Икономика на публичния сектор и считам, че като отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав, тя покрива и всички изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“.

7. Заключение

Въз основа на запознаването с представените научни трудове, значимостта им, съдържащите се в тях научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да предложа д-р **Кремена Георгиева Андонова** да бъде избрана и заема академичната длъжност „доцент“ по професионалното направление 3.7. Администрация и управление (Икономика и управление – Интегрирано регионално развитие за нуждите на ВСУ „Черноризец Храбър“.

12.03.2012 г.

Рецензент:

(проф. д-р Ив. Величков)